YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

22 päivänä marraskuuta 2001 *

Asiassa C-301/97,

Alankomaiden kuningaskunta, asiamiehinään J. S. van den Oosterkamp ja M. A. Fierstra,

kantajana,

vastaan

Euroopan unionin neuvosto, asiamiehinään R. Torrent, J. Huber ja G. Houttuin, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana,

jota tukee

Espanjan kuningaskunta, asiamiehenään N. Díaz Abad, prosessiosoite Luxemburgissa,

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

Ranskan tasavalta, asiamiehinään K. Rispal-Bellanger ja C. Chavance, prosessiosoite Luxemburgissa,

Italian tasavalta, asiamiehenään U. Leanza, avustajanaan avvocatessa dello Stato F. Quadri, prosessiosoite Luxemburgissa,

ja

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään P. J. Kuijper ja T. van Rijn, prosessiosoite Luxemburgissa,

väliintulijoina,

jossa kantaja vaatii merentakaisista maista ja merentakaisilta alueilta peräisin olevan riisin tuontia koskevien suojatoimenpiteiden käyttöön ottamisesta 2 päivänä kesäkuuta 1997 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1036/97 (EYVL L 151, s. 8) kumoamista,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat P. Jann ja F. Macken (esittelevä tuomari) sekä tuomarit C. Gulmann, D. A. O. Edward, A. La Pergola, J.-P. Puissochet, L. Sevón, M. Wathelet, R. Schintgen ja V. Skouris,

julkisasiamies: P. Léger,
kirjaaja: apulaiskirjaaja H. von Holstein,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan asianosaisten 7.11.2000 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 13.3.2001 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Alankomaiden kuningaskunta on yhteisöjen tuomioistuimeen 20.8.1997 jättämällään kanteella vaatinut EY:n perustamissopimuksen 173 artiklan toisen kohdan (josta on muutettuna tullut EY 230 artiklan toinen kohta) nojalla merentakaisista maista ja merentakaisilta alueilta peräisin olevan riisin tuontia koskevien suojatoimenpiteiden käyttöön ottamisesta 2 päivänä kesäkuuta 1997 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1036/97 (EYVL L 151, s. 8) kumoamista.

2 Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Italian tasavallan ja Euroopan yhteisöjen komission hakemukset saada osallistua oikeudenkäyntiin väliintulijoina tukeakseen Euroopan unionin neuvostoa hyväksyttiin 19.1.1998 ja 17.3.1998 annetuilla määräyksillä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

EY:n perustamissopimus

3 EY:n perustamissopimuksen 3 artiklan r alakohdassa (josta on muutettuna tullut EY 3 artiklan 1 kohdan s alakohta) määrätään, että yhteisön toimintaan sisältyy merentakaisten maiden ja alueiden (jäljempänä MMA) assosiointi kaupankäynnin lisäämiseksi sekä yhteiset pyrkimykset taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen edistämiseksi.

4 EY:n perustamissopimuksen 227 artiklan 3 kohdan (josta on muutettuna tullut EY 299 artiklan 3 kohta) mukaan tämän sopimuksen neljännessä osassa määrättyä, assosiointia koskevaa sääntelyä sovelletaan perustamissopimuksen liitteessä IV (josta on muutettuna tullut EY liite II) lueteltuihin MMA:ihin. Alankomaiden Antillit mainitaan tässä liitteessä.

5 EY:n perustamissopimuksen 228 artiklan 7 kohdan (josta on muutettuna tullut EY 300 artiklan 7 kohta) mukaan tässä artiklassa vahvistettujen edellytysten mukaisesti tehdyt sopimukset sitovat yhteisön toimielimiä ja jäsenvaltioita.

6 EY:n perustamissopimuksen neljännessä osassa, jonka otsikko on "Merentakaisten maiden ja alueiden assosiointi", on muun muassa 131 artikla (josta on muutettuna tullut EY 182 artikla), 132 artikla (josta on tullut EY 183 artikla), 133 artikla (josta on muutettuna tullut EY 184 artikla), 134 artikla (josta on tullut EY 185 artikla) ja 136 artikla (josta on muutettuna tullut EY 187 artikla).

7 Perustamissopimuksen 131 artiklan toisen ja kolmannen kohdan mukaan MMA:iden Euroopan yhteisöön assosioinnin tavoitteena on edistää MMA:iden taloudellista ja sosiaalista kehitystä ja vahvistaa läheiset taloudelliset suhteet niiden ja koko yhteisön välille. EY:n perustamissopimuksen johdanto-osassa mainittujen periaatteiden mukaisesti assosioinnin tarkoituksena on ensisijaisesti edistää MMA:iden väestön etuja ja vaurautta, jotta ne voivat saavuttaa taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kehityksen, johon ne pyrkivät.

8 Perustamissopimuksen 132 artiklan 1 alakohdan mukaan jäsenvaltiot soveltavat kaupankäynnissään MMA:iden kanssa samaa järjestelmää kuin tämän sopimuksen mukaan keskinäisessä kaupankäynnissään.

9 Perustamissopimuksen 133 artiklan 1 kohdassa määrätään, että MMA:ista peräisin olevien, jäsenvaltioihin tuotavien tavaroiden tullit poistetaan kokonaan niin kuin jäsenvaltioiden välisten tullien asteittaisesta poistamisesta perustamissopimuksessa määrätään.

10 Perustamissopimuksen 134 artiklassa määrätään, että jos niiden tullien taso, joita sovelletaan kolmannesta maasta peräisin oleviin tuotteisiin niiden tullessa MMA:han, on sellainen, että se, ottaen huomioon perustamissopimuksen 133 artiklan 1 kohdan määräysten soveltamisen, johtaa kaupankäynnin vinoutumiseen jonkin jäsenvaltion vahingoksi, tämä jäsenvaltio voi pyytää komissiota tekemään muille jäsenvaltioille ehdotuksia toimenpiteiksi, jotka ovat tarpeen tilanteen korjaamiseksi.

11 Perustamissopimuksen 136 artiklan mukaan neuvosto antaa MMA:iden sekä yhteisön välisestä assosioinnista saatujen kokemusten ja perustamissopimuksen periaatteiden pohjalta yksimielisesti säännökset MMA:iden sekä yhteisön välistä assosiointia koskevista säännöistä ja menettelyistä.

Päätös 91/482/ETY

12 Perustamissopimuksen 136 artiklan nojalla tehtiin merentakaisten maiden ja alueiden assosioinnista Euroopan talousyhteisöön 25 päivänä heinäkuuta 1991 neuvoston päätös 91/482/ETY (EYVL L 263, s. 1; jäljempänä MMA-päätös).

13 MMA-päätöksen 101 artiklan 1 kohdan mukaan MMA:ista peräisin olevat tuotteet vapautetaan yhteisöön tuotaessa tulleista ja vaikutukseltaan vastaavista maksuista.

14 MMA-päätöksen 102 artiklan mukaan yhteisö ei sovella määrällisiä rajoituksia eikä toteuta vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä MMA:ista peräisin olevien tuotteiden tuontiin.

15 MMA-päätöksen liitteessä II olevan 6 artiklan 2 kohdassa todetaan, että jos yhteisössä tai AKT-valtioissa (Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtiot) kokonaan tuotettuihin tuotteisiin kohdistuu MMA:issa käsittely- tai valmistustoimia, ne katsotaan MMA:issa kokonaan tuotetuiksi tuotteiksi.

16 MMA-päätöksen 109 artiklan 1 kohdassa komissio valtuutetaan tämän päätöksen 101 artiklan 1 kohdassa säädetystä periaatteesta poiketen toteuttamaan tarvittavat suojatoimenpiteet, "jos tämän päätöksen soveltamisesta aiheutuu vakavia häiriöitä jollakin yhteisön tai yhden tai useamman jäsenvaltion talouden toiminnan alalla tai jos soveltaminen vaarantaa niiden rahatalouden ulkoisen vakauden tai jos ilmenee häiriöitä, jotka saattavat johtaa yhteisön tai siihen kuuluvan alueen jonkin toiminnan alan merkittävään heikentymiseen".

17 MMA-päätöksen 109 artiklan 2 kohdan mukaan tämän artiklan 1 kohtaa sovellettaessa on valittava ensisijaisesti toimenpiteitä, jotka vähiten häiritsevät assosioinnin ja yhteisön toimivuutta. Nämä toimenpiteet on rajoitettava niihin, jotka ovat ehdottomasti välttämättömiä ilmenneiden häiriöiden poistamiseksi.

18 MMA-päätöksen liitteessä IV olevan 1 artiklan 5 ja 7 kohdan mukaan jäsenvaltio voi saattaa suojatoimenpiteiden käyttöön ottamista koskevan komission päätöksen neuvoston käsiteltäväksi kymmenen työpäivän kuluessa sen tiedoksiantamisesta. Tällaisessa tapauksessa neuvosto voi päättää määräenemmistöllä asiasta toisin 21 työpäivän kuluessa.

Tullitariffeja ja kauppaa koskeva vuoden 1994 yleissopimus

19 Tullitariffeja ja kauppaa koskeva vuoden 1994 yleissopimus (jäljempänä vuoden 1994 GATT-sopimus), joka on Maailman kauppajärjestön (jäljempänä WTO) perustamissopimuksen liitteessä 1A, hyväksyttiin Euroopan yhteisön puolesta Uruguayn kierroksen (1986—1994) monenvälisissä kauppaneuvotteluissa yhteisön puolesta ja sen toimivallan puitteissa tehtävistä sopimuksista 22 päivänä joulukuuta 1994 tehdyllä neuvoston päätöksellä 94/800/EY (EYVL L 336, s. 1); tämän yleissopimuksen XIX artiklan 1 kohdan a alakohdassa määrätään seuraavaa:

"Jos asioiden ennakolta arvaamattoman kehityksen seurauksena tai niiden velvoitusten vaikutuksesta, joihin sopimuspuoli on joutunut tämän sopimuksen mukaan, niihin luettuina myös tariffimyönnytykset, jotakin tuotetta tuodaan sanotun sopimuspuolen alueelle niin paljon enemmän ja sellaisten olosuhteiden vallitessa, että siitä aiheutuu tai uhkaa aiheutua vakavaa haittaa tuolla alueella oleville samanlaisen tai suoranaisesti kilpailevan tuotteen kotimaisille tuottajille,

sopimuspuolella on oikeus väliaikaisesti lopettaa velvoituksen noudattaminen kokonaan tai osittain tai peruuttaa myönnytys tai muuttaa sitä tällaisen tuotteen osalta siihen määrään asti ja sellaiseksi ajaksi kuin on välttämätöntä tämänlaatuisen vahingon ehkäisemiseksi tai korjaamiseksi."

Sopimus suojalausekkeista

20 Maailman kauppajärjestön perustamissopimuksen liitteessä 1A olevan suojalausekkeita koskevan sopimuksen 7 artiklan 5 kohdassa määrätään, että "mitään suojatointa ei saa soveltaa uudestaan sellaisen tuotteen tuontiin, joka on ollut suojatoimen kohteena WTO-sopimuksen voimaantulon jälkeen, saman pituisena ajanjaksona kuin se aikaväli, jolloin toimi oli aiemmin käytössä edellyttäen, että vähintään kahden vuoden aikana toimi ei ole ollut käytössä".

Asetus N:o 764/97

21 Italian hallituksen vaadittua merentakaisista maista ja merentakaisilta alueilta peräisin olevan riisin tuontia koskevien, 17.2.1997 annetulla neuvoston asetuksella N:o 304/97 (EYVL L 51, s.1) käyttöön otettujen suojatoimenpiteiden voimassaolon jatkamista MMA-päätöksen 109 artiklan nojalla annettiin merentakaisista maista ja merentakaisilta alueilta peräisin olevan riisin tuontia koskevien suojatoimenpiteiden käyttöön ottamisesta 23 päivänä huhtikuuta 1997 komission asetus (EY) N:o 764/97 (EYVL L 112, s. 3).

22 Tämän asetuksen 1 artiklassa säädettiin tariffikiintiöstä, jonka perusteella MMA:ista peräisin olevan CN-koodiin 1006 kuuluvan riisin tulliton tuonti

yhteisöön sallitaan seuraaviin määriin saakka: 10 000 tonnia Montserrat'sta ja Turks- ja Caicossaarilta peräisin olevaa riisiä ja 59 610 tonnia muista MMA:ista peräisin olevaa riisiä.

23 Asetusta N:o 764/97 sovellettiin sen 7 artiklan toisen kohdan mukaisesti 1.5.—30.9.1997.

24 Espanjan ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset saattoivat tämän jälkeen asetuksen N:o 764/97 neuvoston käsiteltäväksi MMA-päätöksen liitteessä IV olevan 1 artiklan 5 kohdan mukaisesti ja pyysivät neuvostoa korottamaan Montserrat'ta ja Turks- ja Caicossaaria koskevia kiintiöitä.

Asetus N:o 1036/97

25 Neuvosto antoi 2.6.1997 asetuksen N:o 1036/97, jolla kumotaan sen 7 artiklan mukaan asetus N:o 764/97.

26 Neuvoston ja komission antamien asetusten ero koskee kiintiöiden jakautumista MMA:iden kesken ja ajanjaksoa, jona niitä on sovellettava.

27 Asetuksen N:o 1036/97 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

"MMA:sta peräisin olevan CN-koodiin 1006 kuuluvan riisin tulliton tuonti yhteisöön rajoitetaan 1 päivän toukokuuta ja 30 päivän marraskuuta 1997 välisenä aikana seuraaviin vastaavana määränä esikuorittua riisiä ilmaistuihin määriin:

a) 13 430 tonnia Montserrat'sta sekä Turks- ja Caicossaarilta peräisin olevaa riisiä,

ja

b) 56 180 tonnia muista MMA:ista peräisin olevaa riisiä."

28 Asetusta N:o 1036/97, joka tuli voimaan 10.6.1997, jolloin se julkaistiin *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä,* sovellettiin 1.5.—30.11.1997.

Yhteisön riisimarkkinat

29 On erotettava toisistaan japonica- ja indica-riisilajit.

30 Yhteisön riisintuottajamaita ovat lähinnä Ranska, Espanja ja Italia. Noin 80 prosenttia yhteisössä tuotetusta riisistä on japonica-riisiä ja 20 prosenttia indica-riisiä. Japonica-riisiä kulutetaan erityisesti eteläisissä jäsenvaltioissa, kun taas indica-riisiä kulutetaan erityisesti pohjoisissa jäsenvaltioissa.

31 Koska japonica-riisistä on ylituotantoa, yhteisö on kokonaisuutena tarkasteltuna tämän riisilajin viejä. Yhteisössä ei sen sijaan tuoteta riittävästi indica-riisiä omiin tarpeisiin, joten yhteisö on kokonaisuutena tarkasteltuna tämän riisilajin tuoja.

32 Kulutusta varten riisiä on käsiteltävä. Sadonkorjuun jälkeen riisi esikuoritaan ja sitten kiillotetaan monivaiheisesti.

33 Riisin yksikköhinta nousee jokaisessa käsittelyvaiheessa. Lisäksi riisin käsittely vähentää sen alkuperäistä painoa.

34 Yleisesti erotetaan toisistaan neljä käsittelyastetta:

— kuorimaton riisi: kyseessä on riisi sellaisena kuin se on korjattu, eikä se vielä kelpaa kulutukseen

— esikuorittu riisi (kutsutaan myös nimellä ruskea riisi): kyseessä on riisi, jonka ulkokuori on poistettu ja jota voidaan käyttää kulutukseen mutta myös käsitellä edelleen

— osittain hiottu riisi (kutsutaan myös nimellä osittain kiillotettu riisi): kyseessä on riisi, jonka siemenkalvosta osa on poistettu; puolivalmis tuote, jota myydään yleensä lisäkäsittelyä eikä kulutusta varten

— kokonaan hiottu riisi (kutsutaan myös nimellä kiillotettu riisi): kokonaan käsitelty riisi, jonka ulkokuori ja siemenkalvo on poistettu.

35 Kuorimaton riisi voidaan käsitellä kokonaan hiotuksi riisiksi yhdessä tai useassa vaiheessa. Tämän takia kokonaan hiotun riisin tuottajat voivat käyttää raaka-aineena sekä kuorimatonta, esikuorittua että osittain hiottua riisiä.

36 Yhteisössä tuotetaan vain kokonaan hiottua riisiä, kun taas Alankomaiden Antilleilla tuotetaan vain osittain hiottua riisiä. Alankomaiden Antilleilta peräisin olevaa osittain hiottua riisiä on siis käsiteltävä vielä kerran, jotta se voitaisiin käyttää kulutukseen yhteisössä.

37 Useat yhtiöt, joiden kotipaikka on Alankomaiden Antilleilla, käsittelevät siellä Surinamesta ja Guyanasta peräisin olevaa esikuorittua riisiä siten, että siitä tulee osittain hiottua riisiä.

38 Tämä käsittelytoimi on riittävä riisin luokittelemiseksi MMA:ista peräisin olevaksi riisiksi MMA-päätöksen liitteen II säännösten mukaisesti.

Kanne

39 Alankomaiden hallitus vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin kumoaa asetuksen N:o 1036/97 ja velvoittaa neuvoston korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

40 Alankomaiden hallitus vetoaa kanteensa tueksi seitsemään kanneperusteeseen, jotka koskevat oikeusvarmuuden periaatteen loukkaamista, suojalausekkeista tehdyn sopimuksen 7 artiklan 5 kohdan ja perustamissopimuksen 228 artiklan 7 kohdan rikkomista, MMA-päätöksen 109 artiklan 1 kohdan rikkomista, MMA-päätöksen 109 artiklan 2 kohdan rikkomista, harkintavallan väärinkäyttöä, MMA-päätöksen liitteen IV rikkomista ja EY:n perustamissopimuksen 190 artiklan (josta on tullut EY 253 artikla) rikkomista.

41 Neuvosto vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin jättää kanteen tutkimatta tai hylkää sen perusteettomana ja velvoittaa Alankomaiden kuningaskunnan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee oikeusvarmuuden periaatteen loukkaamista

42 Alankomaiden hallitus väittää neuvoston loukanneen oikeusvarmuuden periaatetta, kun se ei määrittänyt sitä, mikä olisi oikeudellinen tilanne asetuksen

N:o 1036/97 1 artiklan mukaisen tariffikiintiön määrän tultua täyteen. Se katsoo, että asianomaiset yritykset ja muut, joita asia koskee, eivät voineet saada selville oikeuksiaan ja velvoitteitaan tariffikiintiön määrän tultua täyteen.

43 Tältä osin on todettava, että yhteisön lainsäädännön on oltava yksiselitteistä ja yksityisten on voitava ennakoida sen soveltaminen (ks. vastaavasti asia 325/85, Irlanti v. komissio, tuomio 15.12.1987, Kok. 1987, s. 5041, 18 kohta).

44 Asetuksen N:o 1036/97 1 artiklassa säädetään tariffikiintiöstä, jonka mukaan MMA:ista peräisin olevan CN-koodiin 1006 kuuluvan riisin tulliton tuonti sallitaan seuraaviin määriin asti: 13 430 tonnia Montserrat'sta sekä Turks- ja Caicossaarilta peräisin olevaa riisiä ja 56 180 tonnia muista MMA:ista peräisin olevaa riisiä.

45 Toisin kuin kantaja väittää, tämän säännöksen perusteella asetus N:o 1036/97 oli riittävän selvä ja täsmällinen, kun on kyse seurauksista, jotka voivat aiheutua tariffikiintiön käyttöön ottamisesta ja sen määrän tulemisesta täyteen. Tämän asetuksen tarkoituksena ei ollut kieltää vahvistetun tariffikiintiön määrän ylittävää MMA:istä peräisin olevan riisin tuontia ajanjaksona 1.4.1997—30.11.1997. Asetuksessa säädettiin tänä ajanjaksona tullitta tuotavan riisin rajoitetusta tonnimäärästä. Tariffikiintiön määrän tultua täyteen MMA:ista peräisin olevan riisin tuonti voi edelleen jatkua, mutta siihen ei enää voitu soveltaa tullittomuuspoikkeusta.

46 Kun tariffikiintiön määrä on tullut täyteen, kuten käsiteltävänä olevassa asiassa, kyseisiä tuotteita voidaan nimittäin tuoda maahan, mutta vaaditut tullit on maksettava (ks. vastaavasti asia C-17/98, Emesa Sugar, tuomio 8.2.2000, Kok. 2000, s. I-675, 45 kohta).

47 Asetuksen N:o 1036/97 7., 8. ja 14. perustelukappaleen mukaan neuvoston tarkoituksena oli yhteisön riisimarkkinoiden epäedullisen aseman parantamiseksi ainoastaan keskeyttää rajoitettuna ajanjaksona MMA:ista peräisin olevaa riisiä koskevien sellaisten suosivien ehtojen soveltaminen, jotka koskivat riisin tullittoman tuonnin sallimista yhteisön alueelle, siltä osin kuin tietyt tuontimäärät ylittyivät.

48 Edellä esitetyn perusteella asetuksella N:o 1036/97 ei loukata yhteisön oikeusjärjestykseen kuuluvaa oikeusvarmuuden periaatetta.

49 Ensimmäinen kanneperuste on näin ollen hylättävä perusteettomana.

Toinen kanneperuste, joka koskee suojalausekkeista tehdyn sopimuksen 7 artiklan 5 kohdan ja perustamissopimuksen 228 artiklan 7 kohdan rikkomista

50 Alankomaiden hallitus väittää, että neuvosto on rikkonut suojalausekkeista tehdyn sopimuksen 7 artiklan 5 kohtaa ja perustamissopimuksen 228 artiklan 7 kohtaa, koska se antoi asetuksen N:o 1036/97 muutama kuukausi asetuksen N:o 304/97 voimassaolon päättymisen jälkeen. Koska suojalausekkeista tehdyn sopimuksen 7 artiklan 5 kohdassa säädetty velvoite on selvä, täsmällinen ja ehdoton, se on Alankomaiden hallituksen mielestä välittömästi sovellettava ja yhteisöjen tuomioistuimen on valvottava sen noudattamista silloin, kun perustamissopimuksen 173 artiklan nojalla on nostettu tätä koskeva kanne.

51 Neuvosto ja komissio väittävät tuomioistuinten suorittamasta yhteisön toimenpiteiden laillisuusvalvonnasta WTO:n sääntöihin nähden, että sellaiset syyt, joiden perusteella vuoden 1947 GATT-sopimuksella ei ole välitöntä oikeusvaikutusta ja jotka koskevat mahdollisuutta mukauttaa siinä määrättyjen velvoitteiden tasoa alemmaksi sekä suhteellisen vapaamuotoista

riitojenratkaisumenettelyä, ovat edelleen olemassa myös sen jälkeen, kun vuoden 1947 GATT-sopimus korvattiin WTO:n säännöillä. Neuvoston ja komission mukaan suojalausekkeista tehdyn sopimuksen 7 artiklan 5 kohdalla ei näin ollen ole välitöntä oikeusvaikutusta, ja kantaja ei tämän takia voi vedota tähän määräykseen.

52 Neuvosto ja komissio vetoavat toissijaisesti siihen, että suojalausekkeista tehdyn sopimuksen kyseistä määräystä ei ole rikottu siitä yksinkertaisesta syystä, että tätä sopimusta ei sovelleta MMA:iden ja yhteisön välisissä suhteissa. Ne katsovat, että MMA:t ja yhteisö muodostavat perustamissopimuksen 133 artiklan perusteella vapaakauppa-alueen ja että vuoden 1994 GATT-sopimuksen XXIV artiklan perusteella voidaan poiketa tämän sopimuksen XIX artiklan suojalausekkeita koskevista määräyksistä.

53 Maailman kauppajärjestön perustamissopimuksen ja siihen liitettyjen sopimusten ja muistioiden (jäljempänä WTO-sopimukset) soveltamisesta yhteisön oikeusjärjestyksessä on todettava, että asiassa C-149/96, Portugali vastaan neuvosto, 23.11.1999 annetun tuomion (Kok. 1999, s. I-8395, 42—47 kohta) mukaan WTO-sopimukset eivät luonteensa ja rakenteensa vuoksi lähtökohtaisesti kuulu niihin normeihin, joihin nähden yhteisöjen tuomioistuin valvoo yhteisön toimielinten toimenpiteiden lainmukaisuutta.

54 Tämän oikeuskäytännön mukaan yhteisöjen tuomioistuimen on valvottava yhteisön toimenpiteen lainmukaisuutta WTO:n sääntöihin nähden vain, jos yhteisön tarkoituksena on ollut panna täytäntöön WTO:n yhteydessä hyväksymänsä erityinen velvoite taikka jos kyseisessä yhteisön toimenpiteessä nimenomaisesti viitataan WTO-sopimusten tiettyihin määräyksiin (em. asia Portugali v. neuvosto, tuomion 49 kohta).

55 Tästä ei kuitenkaan ollut kyse käsiteltävänä olevassa asiassa. On riidatonta, että asetuksen N:o 1036/97 tarkoituksena ei ollut varmistaa WTO:n yhteydessä hyväksytyn erityisen velvoitteen täytäntöönpano yhteisön oikeusjärjestyksessä, eikä tässä asetuksessa myöskään nimenomaisesti viitata WTO-sopimusten tiettyihin määräyksiin. Kyseisen asetuksen tarkoituksena oli MMA-päätöksen

109 artiklaa soveltaen ainoastaan ottaa käyttöön MMA:ista peräisin olevaa riisiä koskevia suojatoimenpiteitä yhteisön riisimarkkinoiden vakavien häiriöiden poistamiseksi tai tällaisia häiriöitä koskevan uhan välttämiseksi.

56 Edellä esitetyn perusteella Alankomaiden hallitus ei voi pätevästi väittää, että asetuksella N:o 1036/97 rikottiin suojalausekkeista tehdyn sopimuksen 7 artiklan 5 kohtaa, eikä se näin ollen voi myöskään väittää, että tällä asetuksella rikottiin perustamissopimuksen 228 artiklan 7 kohtaa.

57 Toinen kanneperuste on näin ollen hylättävä.

Kolmas kanneperuste, joka koskee MMA-päätöksen 109 artiklan 1 kohdan rikkomista

Kanneperusteen ensimmäinen osa

58 Tämän kanneperusteen ensimmäisessä osassa Alankomaiden hallitus väittää, että neuvosto on virheellisesti katsonut, että sillä on MMA-päätöksen 109 artiklan nojalla toimivalta ottaa käyttöön suojatoimenpiteitä MMA:ista peräisin olevien ja yhteisöön tuotavien tuotteiden määriin liittyvistä syistä.

59 Se korostaa, että perustamissopimuksen 132 artiklassa asetetaan tavoitteeksi, että jäsenvaltiot soveltavat kaupankäynnissään MMA:iden kanssa samaa järjestelmää kuin perustamissopimuksen mukaan keskinäisessä kaupankäynnissään. Perustamissopimuksen 3 artiklan r alakohdan mukaan kaupankäynnin lisäämi-

nen MMA:iden kanssa on lisäksi yksi MMA-järjestelmän tavoitteista. Näin ollen MMA:ista peräisin olevan halvan riisin tuontimäärä ei voi olla perusteena suojatoimenpiteiden toteuttamiselle.

60 Alankomaiden hallitus myöntää, että neuvosto voi toteuttaa suojatoimenpiteitä, mutta ainoastaan silloin, kun perustamissopimuksen 134 artiklassa määrätyt edellytykset täyttyvät. Alankomaiden hallitus katsoo, että se, että asetus N:o 1036/97 on jo toinen lyhyen ajan sisällä annettu suojatoimenpiteitä koskeva toimi, osoittaa, että käsiteltävänä olevassa asiassa ei ole kyse satunnaisesta vaan rakenteellisesta ongelmasta. Suojatoimenpiteitä ei sen mielestä ole kuitenkaan tarkoitettu tällaista tarkoitusta varten.

61 Tältä osin on aluksi muistutettava perustamissopimuksessa MMA:ita varten määrätyn assosioinnin erityisestä luonteesta. Tätä assosiointia koskee perustamissopimuksen neljännessä osassa (131—136 artikla) määrätty järjestelmä, joten perustamissopimuksen yleisiä määräyksiä ei sovelleta MMA:ihin ilman nimenomaista viittausta (ks. asia C-260/90, Leplat, tuomio 12.2.1992, Kok. 1992, s. I-643, 10 kohta).

62 Perustamissopimuksen 131 artiklan mukaan tämän assosioinnin tavoitteena on edistää MMA:iden taloudellista ja sosiaalista kehitystä ja vahvistaa läheiset taloudelliset suhteet niiden ja koko yhteisön välille.

63 Perustamissopimuksen 132 artiklassa määritellään tämän assosioinnin tavoitteet, sillä siinä määrätään muun muassa, että jäsenvaltiot soveltavat kaupankäynnissään MMA:iden kanssa samaa järjestelmää kuin keskinäisessä kaupankäynnissään, kun taas jokainen MMA soveltaa kaupankäynnissään jäsenvaltioiden sekä muiden MMA:iden kanssa samaa järjestelmää kuin kaupankäynnissä sen Euroopan valtion kanssa, johon sillä on erityiset suhteet.

64 Tämä MMA:iden assosiointia koskeva järjestelmä on suosiollinen näille maille ja alueille, joiden taloudellista ja sosiaalista kehitystä sillä on tarkoitus edistää. Tämä suosiollinen suhtautuminen ilmenee erityisesti siinä, että MMA:ista peräisin olevat tavarat vapautetaan tullista niitä yhteisöön tuotaessa (ks. asia C-430/92, Alankomaat v. komissio, tuomio 26.10.1994, Kok. I-5197, 22 kohta).

65 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä kuitenkin ilmenee myös, että kun neuvosto toteuttaa toimenpiteitä perustamissopimuksen 136 artiklan toisen kohdan nojalla, sen on otettava huomioon perustamissopimuksen neljännessä osassa olevien periaatteiden lisäksi myös muut yhteisön oikeuden periaatteet, yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevat periaatteet mukaan lukien (ks. asia C-390/95 P, Antillean Rice Mills ym. v. komissio, tuomio 11.2.1999, Kok. 1999, s. I-769, 37 kohta ja em. asia Emesa Sugar, tuomion 38 kohta).

66 Tämä päätelmä on sitä paitsi yhteensoveltuva perustamissopimuksen 3 artiklan r alakohdan ja 131 artiklan kanssa; niissä määrätään, että yhteisö edistää MMA:iden taloudellista ja sosiaalista kehitystä, mutta tämä edistäminen ei kuitenkaan tarkoita velvollisuutta suosia niitä (ks. em. asia C-390/95 P, Antillean Rice Mills ym. v. komissio, tuomion 38 kohta).

67 Tasapainoillessaan perustamissopimuksessa vahvistettujen eri tavoitteiden välillä neuvosto, jolla on tätä tarkoitusta varten laaja harkintavalta, joka perustuu siihen, että sille on perustamissopimuksen 136 artiklan kaltaisissa artikloissa annettu poliittisluonteisia tehtäviä, voi tarvittaessa joutua pienentämään tiettyjä MMA:ille aiemmin myönnettyjä etuuksia (ks. em. asia Emesa Sugar, tuomion 39 kohta).

68 Tästä seuraa, että kun neuvosto arvioi, että MMA:ista peräisin olevan riisin tuonti aiheuttaa tai saattaa aiheuttaa erityisesti tuotujen määrien takia vakavia häiriöitä yhteisön riisimarkkinoilla, se voi joutua pienentämään tiettyjä

MMA:ille aiemmin myönnettyjä etuuksia perustamissopimuksen 132 artiklan 1 kohdassa ja MMA-päätöksen 101 artiklan 1 kohdassa määrätystä periaatteesta poiketen.

69 Näin ollen ei voida hyväksyä Alankomaiden hallituksen väitettä, jonka mukaan MMA:ille assosiointia asteittain toteutettaessa myönnettyjä etuuksia ei perustamissopimuksen 132 artiklan perusteella voida kyseenalaistaa MMA:ista peräisin olevien ja yhteisöön tuotavien tuotteiden määriin liittyvistä syistä.

70 Toisin kuin Alankomaiden hallitus väittää, neuvoston toimivaltaa toteuttaa suojatoimenpiteitä ei sitä paitsi ole rajoitettu perustamissopimuksen 134 artiklassa tarkoitettuihin tapauksiin. Tämä määräys nimittäin koskee ainoastaan erityistapausta. Sillä ei ole tarkoitus rajoittaa perustamissopimuksen 136 artiklan toisessa kohdassa määrättyä neuvoston yleistä toimivaltaa määritellä assosioinnin toteuttamista koskevat säännöt perustamissopimuksessa määrätyt periaatteet huomioon ottaen (ks. vastaavasti em. asia C-390/95 P, Antillean Rice Mills ym. v. komissio, tuomion 41 kohta).

71 Kolmannen kanneperusteen ensimmäinen osa on siis hylättävä.

Kanneperusteen toinen osa

72 Tämän kanneperusteen toisessa osassa Alankomaiden hallitus väittää, että on täysin virheellistä todeta, kuten on tehty asetuksen N:o 1036/97 johdanto-osassa, että MMA:ista peräisin olevaa riisiä tuotiin niin suuria määriä, että tästä aiheutui tai saattoi aiheutua häiriöitä yhteisön riisimarkkinoilla.

73 Aluksi on aiheellista todeta, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan yhteisöjen toimielimillä on laaja harkintavalta MMA-päätöksen 109 artiklan soveltamisen osalta (ks. vastaavasti em. asia C-390/95 P, Antillean Rice Mills ym. v. komissio, tuomion 48 kohta).

74 Kun on kyse tällaisesta toimivallasta, yhteisöjen tuomioistuimen on tutkittava ainoastaan, onko tätä toimivaltaa käytettäessä tehty ilmeistä virhettä, onko harkintavaltaa käytetty väärin tai ovatko yhteisöjen toimielimet selvästi ylittäneet harkintavaltansa rajat (ks. em. asia C-390/95 P, Antillean Rice Mills ym. v. komissio, tuomion 48 kohta; ks. vastaavasti myös asia 11/82, Piraiki-Patraiki ym. v. komissio, tuomio 17.1.1985, Kok. 1985, s. 207, 40 kohta ja asia C-189/01, Jippes ym., tuomio 12.7.2001, Kok. 2001, s. I-5689, 80 kohta).

75 Tällainen yhteisöjen tuomioistuinten harjoittamaa valvontaa koskeva rajoitus on erityisen välttämätön nyt kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa eli kun yhteisöjen toimielimet joutuvat toimimaan erilaisten etujen sovittelijoina ja näin ollen tekemään valintoja omaan vastuualueeseensa kuuluvien poliittisten vaihtoehtojen välillä (ks. vastaavasti em. asia Emesa Sugar, tuomion 53 kohta).

MMA:ista peräisin olevan riisin yhteisöön tuodut määrät

76 Alankomaiden hallitus korostaa, että markkinointivuosina 1992/1993—1996/1997 yhteisön indica-riisin tuotanto oli riittämätöntä yhteisön tarpeiden täyttämiseksi ja että rakenteellinen vaje oli täytettävä tuonnin avulla. Tässä tilanteessa MMA:ista peräisin olevan riisin tuonti ei sen mukaan voinut häiritä tai uhata häiritä yhteisön riisimarkkinoita.

77 Alankomaiden hallitus väittää lisäksi, että antaessaan asetuksen N:o 764/97 komissio ei antanut MMA-päätöksen liitteessä IV olevan 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulle jäsenvaltioiden edustajista koostuvalle komitealle, jonka puheenjohtajana on komission edustaja, mitään tietoja, joiden perusteella MMA:ista peräisin olevan riisin tuontimäärät olivat sellaiset, että ne aiheuttivat tai uhkasivat aiheuttaa vakavia häiriöitä yhteisön riisimarkkinoilla. Alankomaiden hallitus toteaa myös, että neuvostokaan ei todennut antaessaan asetuksen N:o 1036/97, että MMA:ista peräisin olevan riisin tuontimäärät olivat sellaiset, että ne aiheuttivat tai uhkasivat aiheuttaa tällaisia häiriöitä. Alankomaiden hallituksen mielestä neuvosto piti komission toteamuksia toteen näytettyinä tutkimatta niitä mitenkään.

78 Lisäksi Alankomaiden hallitus väittää, että yhteisön riisimarkkinoiden häiriöt johtuivat muista syistä, jotka voidaan näyttää toteen. Suurin osa indica-riisistä on tuotu yhteisöön muista kolmansista maista kuin MMA:ista, ja markkinointivuodesta 1995/1996 alkaen tuonti näistä maista on vielä kasvanut.

79 Komissio toteaa, että MMA:ista peräisin olevan riisin tuonti markkinointivuotena 1995/1996 kaksinkertaistui edelliseen markkinointivuoteen verrattuna siitä huolimatta, että vaikka riisin kulutus yhteisössä kasvoi, se ei kasvanut yhtä paljoa. Komissio vetoaa siihen, että neuvosto voi perustellusti arvioida, että MMA:ista peräisin olevan riisin tuonnin kasvu oli aiheuttanut tai uhkasi aiheuttaa tällaisia häiriöitä yhteisön riisimarkkinoilla.

80 Italian hallitus toteaa puolestaan, että MMA-päätöksen mukainen periaate, joka koskee AKT- ja MMA-alkuperien yhdistämistä, on aiheuttanut sen, että suuria määriä AKT-valtioissa tuotettua riisiä on viety ensin vaikka vain vähänkin käsiteltäväksi MMA:ihin, jonka jälkeen riisi on viety tullitta yhteisön markkinoille.

81 Tältä osin on todettava ensinnäkin, kuten neuvosto on voinut arvioida markkinointivuosia 1992/1993—1995/1996 koskevien Euroopan yhteisöjen tilastotoimiston tietojen perusteella, että MMA:ista peräisin olevan riisin tuonti on kasvanut erittäin merkittävästi ja nopeasti näiden markkinointivuosien aikana, sillä tonnimäärä markkinointivuonna 1992/1993 oli 77 000 tonnia mutta markkinointivuonna 1995/1996 jo yli 212 000 tonnia.

82 Alankomaiden hallitus on sitä paitsi myöntänyt, että MMA-päätöksen soveltamisen aloittamisesta alkaen MMA:ista peräisin olevan indica-riisin tuonti on jatkuvasti kasvanut, vaikka se väittääkin, että tällä kasvulla ei voida perustella suojatoimenpiteiden toteuttamista, kun otetaan huomioon se, että indica-riisin tuotanto yhteisössä ei riitä yhteisön kulutuksen tyydyttämiseen.

83 Seuraavaksi on todettava, että yhteisellä maatalouspolitiikalla yhteisö on kannustanut yhteisön maanviljelijöitä viljelemään japonica-riisin sijasta indica-riisiä riisialan tuotantosuunnan muuttamiseksi. Tätä varten annettiin tiettyjen riisilajikkeiden tuotantotuesta 18 päivänä joulukuuta 1987 neuvoston asetus (ETY) N:o 3878/87 (EYVL L 365, s. 3), jota on muutettu useaan otteeseen ja joka on korvattu markkinointivuodesta 1996/1997 alkaen riisin yhteisestä markkinajärjestelystä 22 päivänä joulukuuta 1995 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 3072/95 (EYVL L 329, s. 18). Asetuksella N:o 304/97 pyrittiin nimenomaisesti rajoittamaan MMA:ista peräisin olevan halvan riisin tuontia, kuten sen kahdeksannesta perustelukappaleesta ilmenee, jotta tuotantosuunnan muutosta ei vaarannettaisi.

84 Tässä tilanteessa neuvosto saattoi perustellusti katsoa, että tämä yhteisen maatalouspolitiikan suuntaaminen, jota Alankomaiden hallitus ei ole riitauttanut, olisi vaarantunut, jos MMA:t olisivat voineet tarjota yhteisön indica-riisin kysyntää vastaavan määrän riisiä.

85 Alankomaiden hallitus ei siis ole näyttänyt, että neuvosto olisi tehnyt ilmeisen arviointivirheen katsoessaan, että MMA:ista peräisin olevan riisin tuonti oli kasvanut huomattavasti ja että tämän kasvun takia oli tarpeen ottaa käyttöön tariffikiintiö, jotta MMA:ista peräisin olevan riisin tuonti yhteisöön pysyy yhteisön markkinoiden tasapainon kanssa yhteensopivissa rajoissa.

MMA:ista peräisin olevan yhteisöön tuodun riisin hinta

86 Alankomaiden hallitus väittää toissijaisesti, että se, että indica-riisin hinta alkoi voimakkaasti laskea Italian ja Espanjan markkinoilla lokakuusta 1996 lähtien ja että se on pysynyt yhteisön interventiohinnan alapuolella siitäkin huolimatta, että se on hiukan noussut Italian markkinoilla tammikuusta 1997 lähtien, ei missään määrin osoita, että MMA-päätöksen 109 artiklan 1 kohdan soveltamisedellytykset olisivat täyttyneet.

87 Alankomaiden hallitus väittää, että neuvoston esittämät sellaiset seikat, joilla tämä pyrkii osoittamaan, että MMA:ista peräisin olevan riisin hinta on huomattavasti yhteisöstä peräisin olevan riisin hintaa alhaisempi, eivät ole merkityksellisiä. Alankomaiden hallitus väittää, että kilpailu yhteisöstä ja MMA:ista peräisin olevan riisin välillä ei toteudu kuorimattomien riisilajikkeiden asteella.

88 Neuvosto sen sijaan viittaa Euroopan yhteisöjen tilastotoimiston tietoihin osoittaakseen, että kuorimattoman indica-riisin hinta on laskenut jyrkästi Italian ja Espanjan markkinoilla lokakuusta 1996, minkä jälkeen se jäi huomattavasti interventiohintaa alhaisemmalle tasolle.

89 Neuvosto väittää, että viittaaminen yhteisöstä peräisin olevan kuorimattoman riisin hintakehitykseen on perusteltua, koska yhteisön kokonaan hiotun riisin valmistajiin nähden tämä riisi kilpailee MMA:ista peräisin olevan osittain hiotun riisin kanssa. Tässä viittauksessa ei myöskään verrata yhteisöstä ja MMA:ista peräisin olevan riisin hintoja missä tahansa tuotantovaiheessa.

90 Kuten tämän tuomion 36 kohdassa on todettu, Alankomaiden Antilleilta peräisin oleva riisi on osittain hiottua riisiä, joka viedään yhteisöön, jossa se käsitellään kokonaan hiotuksi riisiksi.

91 Edellä esitetystä seuraa, että yhteisön kokonaan hiotun riisin valmistajiin nähden se siis kilpailee yhteisön kuorimattoman riisin kanssa, ja että MMA:ista peräisin olevan riisin tuonnin kasvu vaikuttaa tämän takia yhteisöstä peräisin olevan kuorimattoman riisin hintaan.

92 Edellä esitetyn perusteella neuvoston tekemä viittaus yhteisöstä peräisin olevan kuorimattoman riisin hintaan ei ole perusteeton, toisin kuin Alankomaiden hallitus väittää.

93 Tältä osin on todettava, että asiakirja-aineistosta ilmenee, että indica-riisin hinta Espanjan markkinoilla laski 351 ecusta/tonni (lokakuussa 1996) 320 ecuun/tonni (marraskuussa 1996), joka on 30 ecua interventiohintaa alhaisempi hinta, ja että tämä hinta oli vielä toukokuun 1997 lopussa 320 ecua/tonni, joka on 35 ecua tällä välin kohonnutta interventiohintaa alhaisempi hinta. Indica-riisin hinta Italian markkinoilla laski 364 ecusta/tonni (lokakuussa 1996) 319 ecuun/tonni (joulukuussa 1996) ja nousi kyllä 344 ecuun/tonni, mutta tämäkin oli vielä 11 ecua interventiohintaa alhaisempi hinta.

94 Edellä esitetyn perusteella Alankomaiden hallitus ei ole näyttänyt, että neuvosto olisi tehnyt ilmeisen arviointivirheen katsoessaan, että MMA:ista peräisin olevan riisin massiivinen tuonti voi vakavasti häiritä yhteisön riisimarkkinoita.

Syy-yhteys MMA:ista peräisin olevan riisin tuonnin ja yhteisön markkinoiden häiriöiden välillä

95 Alankomaiden hallitus väittää, että neuvosto ei ole osoittanut MMA:ista peräisin olevan riisin tuonnin ja yhteisön markkinoiden häiriöiden välistä syy-yhteyttä.

96 Maailmanmarkkinahinnat ovat huomattavasti MMA:ista peräisin olevan riisin hintoja alhaisemmat, minkä takia tuonti tullitta kolmansista maista (erityisesti Amerikan Yhdysvalloista ja Egyptistä) vaikuttaa paljon yhteisön riisimarkkinoihin. Yhteisön riisimarkkinoiden kriisin syynä ei Alankomaiden hallituksen mielestä kuitenkaan ole MMA:ista peräisin olevan riisin tuonti yhteisöön, vaan pikemminkin kolmansista maista peräisin olevan halvemman indica-riisin merkittävät tuontimäärät, joita varten komissio on avannut tariffikiintiöitä.

97 Alankomaiden hallitus katsoo edellä esitetyn perusteella, että neuvosto ei ole osoittanut, että MMA:ista peräisin olevan riisin tuontimäärät olivat sellaiset, että ne uhkasivat aiheuttaa vakavia häiriöitä yhteisön riisimarkkinoille.

98 Neuvosto ja väliintulijat toteavat tähän, että neuvostolla on laaja harkintavalta MMA-päätöksen 109 artiklan soveltamisalalla ja että kyseessä olevassa tilanteessa neuvosto saattoi järkevästi päätellä, että MMA:ista peräisin olevan indica-riisin rajoitukseton tuonti aiheutti tai uhkasi aiheuttaa häiriöitä yhteisön riisimarkkinoilla.

99 Neuvosto ja väliintulijat katsovat, että suojatoimenpiteet voidaan toteuttaa MMA-päätöksen 109 artiklan 1 kohdan nojalla, jos on vakavia viitteitä siitä, että MMA:ista peräisin olevien tuotteiden tuonti aiheuttaa tai saattaa aiheuttaa ongelmia yhteisössä.

100 Aluksi on muistutettava, että komissio voi toteuttaa suojatoimenpiteitä MMA-päätöksen 109 artiklan 1 kohdan nojalla, jos MMA-päätöksen soveltamisesta aiheutuu vakavia häiriöitä jollakin yhteisön tai yhden tai useamman jäsenvaltion talouden toiminnan alalla tai jos soveltaminen vaarantaa niiden rahatalouden ulkoisen vakauden tai jos ilmenee häiriöitä, jotka saattavat johtaa yhteisön tai siihen kuuluvan alueen jonkin toiminnan alan merkittävään heikentymiseen.

101 Alankomaiden hallitus väittää, että uhka häiriöistä yhteisön riisimarkkinoilla ei johdu MMA:ista peräisin olevan riisin tuonnista vaan riisin ja rikkoutuneiden riisinjyvien tuontia koskevien tiettyjen tariffikiintiöiden avaamisesta ja hallinnoinnista 24 päivänä heinäkuuta 1996 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 1522/96 (EYVL L 190, s. 1) avatuista tariffikiintiöistä, ja tältä osin on todettava, että asetuksen N:o 1036/97 antamisajankohtana asetusta N:o 1522/96, jonka mukaan kolmansista maista peräisin olevaa indica-riisiä voidaan tuoda tullitta yhteisöön, ei suurelta osin vielä sovellettu. Kuten komissio toteaa huomautuksissaan, asetuksella N:o 1522/96 Yhdysvalloille annetut WTO-kiintiön määrät, jotka muodostavat osittain ja kokonaan hiotun riisin osalta yli puolet asetuksella säädetystä kokonaiskiintiöstä, eivät vielä olleet vapautuneet, koska Yhdysvaltojen kanssa ei ollut tehty sopimusta vientiä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä.

102 Alankomaiden hallituksen väitettä, jonka mukaan komissio myötävaikutti yhteisön markkinoiden häiriöihin kannustamalla tietyistä kolmansista maista peräisin olevan riisin tuontia yhteisön markkina-alueelle, ei myöskään voida hyväksyä. Esimerkiksi Egyptistä on todettava, kuten komissiokin perustellusti huomautti, että Egyptin kiintiö on ollut olemassa vuodesta 1973, että se koskee japonica-riisiä ja että myönnetyistä tullialennuksista huolimatta tätä riisiä ei ole tuotu, koska se ei ole kilpailukykyistä yhteisön markkinoilla.

103 Vaikka kolmansista maista peräisin olevan riisin tuonti vaikuttaisikin yhteisön riisimarkkinoihin, on kuitenkin niin, että neuvosto saattoi MMA:ista peräisin olevan riisin tuonnin määrän kohoamisen ja tämän riisin hintaa koskevien tietojen perusteella järkevästi arvioida, että tämän tuonnin ja yhteisön riisimarkkinoiden häiriöiden tai häiriöiden uhan välillä on syy-yhteys.

104 Yhteisön riisin hinnan huomattava aleneminen samanaikaisesti kuin MMA:ista peräisin olevan riisin tuonnin määrä kohosi merkittävästi on nimittäin vakava viite siitä, että tämä tuonti aiheuttaa tai saattaa aiheuttaa vakavia ongelmia yhteisön riisimarkkinoilla.

105 Kun otetaan huomioon se, että yhteisöjen toimielimillä on MMA-päätöksen 109 artiklan soveltamisalalla laaja harkintavalta, ja se, että harkintavalta ei koske yksinomaan annettavien säännösten luonnetta ja soveltamisalaa vaan tietyssä määrin myös sen toteamista, mitkä ovat tältä osin perustana käytettävät tiedot (ks. vastaavasti asia C-150/94, Yhdistynyt kuningaskunta v. neuvosto, tuomio 19.11.1998, Kok. 1998, s. I-7235, 55 kohta ja asia C-289/97, Eridania, tuomio 6.7.2000, Kok. 2000, s. I-5409, 48 kohta), ei voida katsoa, että neuvosto on arvioinut asetuksen N:o 1036/97 antohetkellä tiedossaan olleita seikkoja ilmeisen virheellisesti.

106 Kolmannen kanneperusteen toinen osa on siis perusteeton.

107 Edellä esitetystä seuraa, että kolmas kanneperuste on hylättävä perusteettomana.

Neljäs kanneperuste, joka koskee MMA-päätöksen 109 artiklan 2 kohdan rikkomista

108 Neljännessä kanneperusteessaan, joka jakaantuu viiteen osaan, Alankomaiden hallitus väittää, että neuvosto on rikkonut MMA-päätöksen 109 artiklan 2 kohtaa.

Kanneperusteen ensimmäinen osa

109 Alankomaiden hallitus väittää kanneperusteen ensimmäisessä osassa, että asetus N:o 1036/97 on ristiriidassa MMA-päätöksen 109 artiklan 2 kohdan kanssa, koska siinä ei noudateta seuraavaa etusijajärjestystä: jäsenvaltiot, MMA:t, AKT-valtiot ja kolmannet maat. Alankomaiden hallituksen mukaan tässä asetuksessa MMA:t saatettiin AKT-valtioita ja kolmansia maita epäedullisempaan asemaan, koska nämä saivat viedä yhteisön alueelle enemmän riisiä kuin MMA:t.

110 Alankomaiden hallituksen mukaan asetuksen N:o 1036/97 1 artiklassa säädetään, että MMA:ista peräisin olevaa riisiä voidaan tuoda kyseessä olevana ajanjaksona tullitta yhteisöön 69 610 tonnia esikuorittua riisiä vastaava määrä,

kun taas asetuksessa N:o 1522/96 säädetään, että saman ajanjakson kuluessa kolmansista maista peräisin olevaa riisiä voidaan tuoda yhteisöön huomattavasti suurempia määriä.

111 Neuvosto ja komissio väittävät, että Alankomaiden hallituksen suorittaman vertailun perusta on virheellinen. Neuvosto korostaa, että asetuksessa N:o 1522/96 säädetty kiintiö muodostuu 63 000 tonnin vuotuisesta määrästä kokonaan tai osittain hiottua riisiä, mikä vastaa 91 000:ta tonnia esikuorittua riisiä. Tähän verrattuna yksistään asetuksissa N:o 304/97 ja N:o 1036/97 säädetyt kiintiöt puolestaan olivat 114 338:aa tonnia esikuorittua riisiä vastaava määrä vuoden 1997 yhdelletoista ensimmäiselle kuukaudelle. Neuvosto toteaa lisäksi, että vaikka suojatoimenpiteiden mukainen kiintiö olikin alhaisempi kuin asetuksen N:o 1522/96 nojalla samana ajanjaksona sovellettava kiintiö, ei pidä unohtaa, että kyseessä oli vain tilapäinen rajoitus, joka koski MMA:ista peräisin olevan riisin täysin tullitonta tuontia.

112 Tältä osin on muistutettava, kuten tämän tuomion 73—75 kohdasta ilmenee, että yhteisöjen tuomioistuimen on tutkittava ainoastaan, onko neuvosto, jolla on tässä asiassa laaja harkintavalta, tehnyt ilmeisen arviointivirheen antaessaan asetuksen N:o 1036/97.

113 Toisin kuin Alankomaiden hallitus väittää, asiakirja-aineistosta ei ilmene, että asetusten N:o 1036/97 ja N:o 1522/96 täytäntöönpanolla olisi suosittu AKT-valtioita ja kolmansia maita verrattuna MMA:ihin.

114 Kuten tämän tuomion 101 kohdasta ilmenee, neuvoston asetuksen N:o 1036/97 antamisajankohtana asetusta N:o 1522/96, jonka mukaan kolmansista maista peräisin olevaa indica-riisiä voidaan tuoda tullitta yhteisöön, ei nimittäin suurelta osin vielä sovellettu.

115 Neuvoston oikeudenkäynnin aikana esittämien, tämän tuomion 111 kohdassa mainittujen tietojen perusteella on lisäksi todettava, että MMA:ista peräisin olevan riisin tuontia ei suinkaan syrjitty verrattuna kolmansista maista peräisin olevaan tuontiin, vaan sen asema oli kiistatta edullinen.

116 Edellä esitetyn perusteella on todettava, että asetuksella N:o 1036/97 ei ole asetettu AKT-valtioita ja kolmansia maita selvästi MMA:ita edullisempaan kilpailulliseen asemaan.

117 Tästä seuraa, että neljännen kanneperusteen ensimmäinen osa on perusteeton.

Kanneperusteen toinen osa

118 Neljännen kanneperusteen toisessa osassa Alankomaiden hallitus väittää, että neuvosto ei ole asetusta N:o 1036/97 antaessaan tutkinut seurauksia, joita tällä asetuksella on Alankomaiden Antillien taloudelle.

119 MMA-päätöksen 109 artiklan 2 kohdan mukaan suojatoimenpiteitä koskee edellytys, jonka mukaan niiden on häirittävä mahdollisimman vähän assosioinnin ja yhteisön toimivuutta ja joka Alankomaiden hallituksen mukaan velvoittaa yhteisön toimielimet ottamaan selvää suunniteltujen toimenpiteiden seurauksista. Komissio ei kuitenkaan Alankomaiden hallituksen mukaan asetusta N:o 764/97 antaessaan ottanut selvää negatiivisista vaikutuksista, joita sen päätöksellä saattoi olla kyseessä olevien MMA:iden taloudelle ja kyseessä oleville yrityksille, eikä neuvostokaan ottanut huomioon näitä vaikutuksia valmistellessaan asetusta N:o 1036/97.

120 Alankomaiden hallituksen mukaan asetuksen N:o 764/97 mahdollisia seurauksia ei tutkittu 11.4.1997 pidetyssä komitean kokouksessa. Se väittää lisäksi, että Alankomaiden Antilleiden pyynnöstä 15.4.1997 järjestetyt yhteistyökumppanuusneuvottelut pidettiin vasta, kun komiteaa oli jo kuultu ja kun komissiolla oli jo vahva näkemys suojatoimenpiteiden toteuttamisesta.

121 Alankomaiden hallitus väittää, että neuvosto ei myöskään tutkinut, miksi asetusta N:o 1036/97 oli sovellettava 30.11.1997 asti MMA:ista peräisin olevan riisin tariffikiintiötä korottamatta.

122 Neuvosto väittää, että se on ollut täysin selvillä Alankomaiden Antillien ja Aruban riisinjalostusteollisuuden tilasta siitä asiasta alkaen, jossa annettiin 14.9.1995 tuomio yhdistetyissä asioissa T-480/93 ja T-483/93, Antillean Rice Mills ynnä muut vastaan komissio (Kok. 1995, s. II-2305).

123 Neuvosto kiistää väitteen, jonka mukaan se ei tutkinut, miksi asetusta N:o 1036/97 oli sovellettava 30.11.1997 asti. Se toteaa, että MMA:iden assosiointia yhteisöön koskevien tavoitteiden ja yhteisen maatalouspolitiikan yhteensovittamiseksi se päätti, että suojatoimenpiteitä sovelletaan 30.11.1997 asti ja että tariffikiintiötä ei koroteta, sillä se otti huomioon, että Guyanassa sato korjataan lokakuussa ja että yhteisön sato tulee markkinoille lokakuun puolivälin jälkeen. Neuvosto toteaa, että kun asetusta N:o 764/97 tarkasteltiin neuvostossa, Alankomaat ei edes kyseenalaistanut kiintiön määrää.

124 Neuvosto väittää, että kun on kyse toimielinten välisestä tasapainosta, se voi ja sen täytyy pitää perustana komission toteuttamia suojatoimenpiteitä, jotka ovat sen oman päätöksen pohjana ja joiden osalta komission esityöt ja jäsenvaltioiden

toimivalta ovat luonnollisesti tärkeitä. Se toteaa, että MMA-päätöksen liitteessä IV olevan 1 artiklan 5 ja 7 kohdassa määritelty menettely on eräänlainen muutoksenhakumenettely, jossa neuvosto ei voi eikä saa tutkia uudelleen sitä, onko komission asetus perusteltu, vaan se voi tarpeen vaatiessa tutkia ainoastaan jäsenvaltioiden sen käsiteltäväksi saattamat kohdat.

125 Aluksi on todettava 15.4.1997 pidetyistä yhteistyökumppanuusneuvotteluista, että Alankomaiden hallitus ei esitä mitään näyttöä siitä, että komission suojatoimenpiteiden käyttöön ottamista koskeva päätös oli jo tehty ennen näitä neuvotteluja ja että ne siis olivat pelkkä muodollisuus.

126 Asianosaisten esittämistä seikoista ei myöskään ilmene, että neuvosto olisi laiminlyönyt velvollisuutensa tutkia ennen asetuksen N:o 1036/97 antamista, mitä seurauksia suojatoimenpiteillä on Alankomaiden Antillien taloudelle. Tältä osin on neuvoston tavoin todettava, että kun jäsenvaltio saattaa MMA-päätöksen liitteessä IV olevan 1 artiklan 5 kohdan mukaisesti sen käsiteltäväksi komission suojatoimenpiteiden käyttöön ottamista koskevan päätöksen, neuvosto ei ole velvollinen suorittamaan täysin itsenäistä tutkintaa ennen kuin se tekee MMA-päätöksen liitteessä IV olevan 1 artiklan 7 kohdan nojalla päätöksen, vaan se voi perustellusti ottaa huomioon seikat, joiden perusteella komissio oli päättänyt tehdä päätöksensä.

127 On siis todettava, että neljännen kanneperusteen toinen osa on perusteeton.

Kanneperusteen kolmas, neljäs ja viides osa

128 Neljännen kanneperusteen toisessa, kolmannessa ja viidennessä osassa Alankomaiden hallitus väittää, että asetuksen N:o 1036/97 antamisella on loukattu MMA-päätöksen 109 artiklan 2 kohdassa todettua suhteellisuusperiaatetta.

129 Ensiksi Alankomaiden hallitus korostaa, että MMA-päätöksen 109 artiklan 2 kohdan sanamuodon mukaan tämän artiklan 1 kohdan perusteella toteutetut toimenpiteet on rajoitettava niihin, jotka ovat ehdottoman välttämättömiä ilmenneiden häiriöiden poistamiseksi.

130 Alankomaiden hallituksen mukaan asetus N:o 1036/97 on ristiriidassa tämän vaatimuksen kanssa. Sen mukaan suojatoimenpide, jolla asetetaan vähimmäishinta, olisi ollut aivan yhtä riittävä tavoitellun päämäärän toteuttamiseksi ja se olisi ollut MMA:ille ja kyseessä oleville yrityksille vähemmän rajoittava, koska tällöin riisin vientiä yhteisöön ei olisi tarvinnut lopettaa kokonaan.

131 Tältä osin on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan silloin, kun arvioidaan, onko jokin yhteisön oikeuden säännös suhteellisuusperiaatteen mukainen, on tutkittava, ovatko säännöksen tavoitteet toteutettavissa siinä säädettyjen keinojen avulla ja ylitetäänkö näillä keinoilla se, mikä on tarpeen näiden tavoitteiden saavuttamiseksi (ks. asia C-233/94, Saksa v. parlamentti ja neuvosto, tuomio 13.5.1997, Kok. 1997, s. I-2405, 54 kohta; asia C-284/95, Safety Hi-Tech, tuomio 14.7.1998, Kok. 1998, s. I-4301, 57 kohta ja em. asia Antillean Rice Mills ym. v. komissio, tuomion 52 kohta).

132 Asetuksen N:o 1036/97 14. perustelukappaleesta ilmenee neuvoston arvioineen, että tariffikiintiön käyttöön ottamisella voitaisiin varmistaa MMA-riisin pääsy yhteisön markkinoille markkinoiden tasapainon kannalta soveltuvissa rajoissa siten, että samalla voidaan säilyttää kyseisen tuotteen etuuskohtelu johdonmukaisella tavalla MMA-päätöksen tavoitteiden mukaisesti.

133 Asetuksella N:o 1036/97 pyrittiin pelkästään MMA:ista peräisin olevan riisin tullittoman tuonnin rajoittamiseen. Sen tavoitteena tai vaikutuksena ei ole ollut tämän tuotteen tuonnin estäminen. Kuten tämän tuomion 45 ja 46 kohdassa on korostettu, kun MMA:ista peräisin olevaa indica-riisiä koskeva tariffikiintiö oli käytetty, Alankomaiden Antillit saattoi viedä lisää riisiä maksamalla vaaditut tullit.

134 Asetuksella N:o 1036/97 toteutetuilla suojatoimenpiteillä, joilla on rajoitettu MMA:ista peräisin olevan riisin vapaata tuontia yhteisöön ainoastaan poikkeuksellisesti, osittain ja väliaikaisesti, voidaan siis saavuttaa tästä asetuksesta ja MMA-päätöksestä ilmenevä yhteisöjen toimielinten tavoite.

135 Alankomaiden hallitus väittää, että vähimmäishinnan asettaminen olisi häirinnyt vähemmän MMA:iden taloutta, minkä lisäksi se olisi ollut aivan yhtä tehokas keino tavoiteltujen päämäärien saavuttamiseksi, ja tältä osin on todettava, että vaikka yhteisöjen tuomioistuin valvoo MMA:iden oikeuksien noudattamista, se ei voi omalla arvioinnillaan korvata neuvoston arviointia, joka koskee yhteisön riisimarkkinoiden häiriöiden estämiseksi soveliaimman toimenpiteen valitsemista, koska kyseisten toimenpiteiden ei ole osoitettu olleen ilmeisen soveltumattomia asetetun tavoitteen saavuttamiseen, sillä muuten yhteisöjen tuomioistuin rajoittaisi neuvoston laajaa harkintavaltaa (ks. vastaavasti asia C-280/93, Saksa v. neuvosto, tuomio 5.10.1994, Kok. 1994, s. I-4973, 94 kohta; Kok. Ep. XVI, s. 173 ja em. asia Jippes ym., tuomion 83 kohta).

136 Alankomaiden hallitus ei ole näyttänyt, että neuvosto olisi toteuttanut ilmeisen soveltumattomia toimenpiteitä tai että se olisi arvioinut ilmeisen virheellisesti seikkoja, jotka sillä oli tiedossaan asetuksen N:o 1036/97 antamisajankohtana.

137 Kun otetaan huomioon MMA:ista peräisin olevan riisin tuontia koskevan, vain seitsemäksi kuukaudeksi asetetun tariffikiintiön rajoitetut seuraukset, neuvosto saattoi yhteisen maatalouspolitiikan ja MMA:iden yhteisöön assosioinnin tavoitteita yhteensovittaessaan kohtuullisesti katsoa, että asetuksella N:o 1036/97 voidaan toteuttaa tavoite ja että sillä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

138 Toiseksi Alankomaiden hallitus väittää, että MMA-päätöksen 109 artiklan 2 kohtaa on rikottu, koska asetuksen N:o 1036/97 3 artiklan 4 kohdan perusteella Alankomaiden Antillien tuojilta vaaditun vakuuden määrä on suhteeton verrattuna kolmansista maista peräisin olevan riisin tuontia varten vaaditun vakuuden määrään, johon sovelletaan vilja- ja riisialan tuonti- ja vientitodistusten järjestelmän soveltamista koskevista erityisistä yksityiskohtaisista säännöistä 23 päivänä toukokuuta 1995 annettua komission asetusta (EY) N:o 1162/95 (EYVL L 117, s. 2) tai asetusta N:o 1522/96.

139 Tältä osin on todettava, että asetuksessa N:o 1036/97 on vahvistettu muista MMA:ista kuin Montserrat'sta tai Turks- ja Caicossaarilta peräisin olevaa riisiä koskeva 56 180 tonnin tariffikiintiö, ja oli odotettavissa, että viennin harjoittajat olisivat erittäin kiinnostuneita tästä kiintiöstä.

140 Kuten komissio on perustellusti todennut, vakuuden korkean määrän tarkoituksena oli estää se, että elinkeinonharjoittajat hakevat tuontitodistuksia eivätkä sitten käytä niitä ja aiheuttavat näin vahinkoa muille elinkeinonharjoittajille,

joilla olisi tosiasiallisesti ollut aikomus tuoda MMA:ista peräisin olevaa riisiä mutta jotka eivät olleet saaneet riittävästi tuontitodistuksia.

141 Toisin kuin kantaja väittää, tämänkaltaisella vakuudella ei estetä sitä, että yritykset, jotka tosiasiallisesti haluavat viedä riisiä yhteisöön, voivat näin tehdä. Vaikka tuontitodistusten saamiseksi on suoritettava vakuuden määrä, tämä määrä palautetaan yritykselle, jos tuonti toteutuu.

142 Neuvosto voi näin ollen perustellusti katsoa, että asetuksen N:o 1036/97 3 artiklan 4 kohdassa säädetyn kaltainen vakuuden määrä oli vaadittava sen vakuudeksi, että tuontisitoumusta todella noudatetaan.

143 Alankomaiden hallitus väittää lopuksi, että asetus N:o 1036/97 on suhteellisuusperiaatteen vastainen, koska se, että asetukset N:o 304/97 ja N:o 1036/97 annettiin peräkkäin, osoittaa, että neuvoston toimia ei voida pitää poikkeuksellisina ja väliaikaisina.

144 Tältä osin on aiheellista todeta ensinnäkin, että yhteisön toimielimillä on MMA-päätöksen 109 artiklan soveltamisen osalta laaja harkintavalta, joka vastaa niille perustamissopimuksen 131—136 artiklassa annettuja poliittisluonteisia tehtäviä.

145 Toiseksi on todettava, että kuten tämän tuomion 74 kohdasta ilmenee, kun on kyse tällaisesta toimivallasta, yhteisöjen tuomioistuimen on tutkittava ainoastaan, onko tätä toimivaltaa käytettäessä tehty ilmeistä virhettä, onko harkintavaltaa käytetty väärin tai ovatko yhteisöjen toimielimet selvästi ylittäneet harkintavaltansa rajat.

146 Käsiteltävänä olevassa tapauksessa kantaja ei ole näyttänyt, että neuvosto olisi tehnyt ilmeisen virheen toteuttaessaan harkintavaltaansa käyttäen asetuksella N:o 1036/97 toisen suojatoimenpiteiden sarjan.

147 Kun nimittäin otetaan huomioon, että asetuksen N:o 304/97 antamisesta huolimatta MMA:ista peräisin olevaa riisiä tuotiin edelleen huomattavia määriä yhteisön alueelle, että nämä määrät saattoivat yhä kasvaa ja että markkinahinta yhteisössä oli huomattavasti interventiohintaa alhaisempi, neuvosto voi kohtuudella katsoa, että kyseessä oli edelleen vakavien häiriöiden uhka yhteisön riisimarkkinoilla.

148 Kuten tämän tuomion 134 kohdassa on jo korostettu, asetuksella N:o 1036/97 rajoitettiin vain poikkeuksellisesti, osittain ja väliaikaisesti MMA:ista peräisin olevan riisin tullitonta tuontia yhteisöön. Tässä asetuksessa säädettiin tariffikiintiöstä, jonka perusteella MMA:ista peräisin olevan riisin vapaa pääsy yhteisön markkinoille sallittiin markkinoiden tasapainon kannalta soveltuvissa rajoissa siten, että samalla voitiin säilyttää kyseisen tuotteen etuuskohtelu johdonmukaisella tavalla MMA-päätöksen tavoitteiden mukaisesti, ja tällä asetuksella voitiin siis myös saavuttaa neuvoston asettama tavoite ylittämättä sitä, mikä oli tarpeellista tämän saavuttamiseksi.

149 Tästä seuraa, että myös neljännen kanneperusteen kolmas, neljäs ja viides osa on hylättävä.

150 Tämän takia neljäs kanneperuste on hylättävä kokonaisuudessaan.

Viides kanneperuste, joka koskee harkintavallan väärinkäyttöä

151 Alankomaiden hallituksen mukaan neuvosto käytti sille MMA-päätöksen 109 artiklassa annettua toimivaltaa muun kuin sen päämäärän saavuttamiseksi, jota varten tätä toimivaltaa voidaan käyttää.

152 Se väittää, että yhteisö on jatkuvasti halunnut vastustaa MMA-päätöksessä tarkoitetun, MMA:iden kanssa käytävän kaupan kehitystä ja että tämän takia toteutettiin MMA:ista peräisin olevaa riisiä koskevat suojatoimenpiteet. Suojatoimenpiteitä ei Alankomaiden hallituksen mukaan kuitenkaan voida käyttää tällaiseen tarkoitukseen. Komission ja neuvoston olisi pitänyt muuttaa MMA-päätöstä sovellettavaa menettelyä noudattaen, jolloin vaaditaan neuvoston yksimielisyyttä. Kun neuvosto ja komissio ovat toteuttaneet suojatoimenpiteitä, ne ovat siis käyttäneet väärin niille MMA-päätöksen 109 artiklan 1 kohdassa annettua harkintavaltaa.

153 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on toistuvasti todennut, toimenpidettä tehtäessä harkintavaltaa on käytetty väärin, jos objektiivisten, asiaankuuluvien ja yhtäpitävien seikkojen perusteella on selvää, että toimenpide on tehty yksinomaan tai ainakin olennaisilta osin muiden kuin esitettyjen päämäärien saavuttamiseksi tai perustamissopimuksessa asian käsittelyjärjestykseksi erityisesti määrätyn menettelyn välttämiseksi (ks. asia 69/83, Lux v. tilintarkastustuomioistuin, tuomio 21.6.1984, Kok. 1984, s. 2447, 30 kohta; asia C-331/88, Fedesa ym., tuomio 13.11.1990, Kok. 1990, s. I-4023, 24 kohta; asia C-156/93, parlamentti v. komissio, tuomio 13.7.1995, Kok. 1995, s. I-2019, 31 kohta ja asia C-48/96 P, Windpark Groothusen v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok. 1998, s. I-2873, 52 kohta).

154 Neuvoston asetusta N:o 1036/97 antaessaan tavoittelemista päämääristä on todettava, että asiakirja-aineiston perusteella ei voida päätellä, toisin kuin Alankomaiden hallitus väittää, että neuvostolla olisi ollut jokin muu päämäärä kuin yhteisön riisimarkkinoilla todettujen häiriöiden korjaaminen ja näitä vakavampien häiriöiden välttäminen.

155 Neuvosto on suojatoimenpiteistä päättäessään turvautunut MMA-päätöksen 109 artiklassa tarkoitettuun menetelmään eikä MMA-päätöksen muuttamiseen, ja tältä osin on todettava, että tässä artiklassa säädetyn menetelmän tarkoituksena on juuri se, että neuvosto voi lopettaa yhteisön toiminnan alan vakavat häiriöt tai estää ne. Neuvostolla ei ole velvollisuutta käyttää muuta menetelmää sillä perusteella, että suunnitelluilla suojatoimenpiteillä rajoitetaan huomattavasti tuontia. Sen on MMA-päätöksen 109 artiklan 2 kohdan mukaan ainoastaan valvottava, että nämä toimenpiteet häiritsevät mahdollisimman vähän assosioinnin ja yhteisön toimivuutta ja että ne on rajoitettava niihin, jotka ovat ehdottomasti välttämättömiä häiriöiden poistamiseksi.

156 Alankomaiden hallituksen viides kanneperuste on siis hylättävä.

Kuudes kanneperuste, joka koskee MMA-päätöksen liitteen IV rikkomista

157 Alankomaiden hallitus väittää kannekirjelmässään, että neuvosto on käyttänyt MMA-päätöksen liitteessä IV olevan 1 artiklan 7 kohtaan perustuvaa toimivaltaansa ilmeisen virheellisesti. Kun neuvosto on antanut asetuksen N:o 1036/97, se on Alankomaiden hallituksen mukaan tehnyt uuden päätöksen, jolla on korvattu komission päättämät suojatoimenpiteet. Neuvosto ei kuitenkaan itse tutkinut, täyttyivätkö 109 artiklan soveltamisedellytykset, vaan käytti perusteena komission väitteitä, joiden mukaan edellytykset täyttyivät.

158 Alankomaiden hallitus siis väittää, että neuvosto ei ole millään tavalla selvittänyt, minkä verran MMA:ista peräisin olevaa riisiä tuotiin yhteisöön, mikä tämän riisin hintataso oli tai mitä olivat yhteisön riisimarkkinoiden vakavat häiriöt taikka mikä oli tällaisten häiriöiden uhka. Lisäksi neuvostolla ei sen mukaan ollut

komission tietoja, joiden perusteella se olisi voinut tarkistaa, pitivätkö komission päätelmät paikkansa.

159 Alankomaiden hallitus katsoo vastauskirjelmässään, että MMA-päätöksen liitettä IV on rikottu myös, koska komiteaa ei ole kuultu tässä liitteessä olevan 1 artiklan 2 kohdassa säädetyn menettelyn mukaisesti ja koska komissio on jättänyt kuulematta Alankomaiden Antilleita ja Arubaa suunnitelluista suojatoimenpiteistä.

160 Alankomaiden hallitus arvostelee ensinnäkin sitä, miten neuvosto selvitti asiaa ennen asetuksen N:o 1036/97 antamista, ja tältä osin on todettava, että MMA-päätöksen liitteessä IV olevan 1 artiklan 5 ja 7 kohdan mukaan jäsenvaltio voi saattaa neuvoston käsiteltäväksi komission päätöksen, jolla on toteutettu tarvittavat toimenpiteet MMA-päätöksen 109 artiklan täytäntöönpanemiseksi, ja neuvosto voi päättää asiasta toisin tässä mainitussa määräajassa.

161 Kuten tämän tuomion 126 kohdassa on jo korostettu, näissä MMA-päätöksen säännöksissä ei edellytetä, että neuvosto suorittaa täysin itsenäisen selvityksen ennen kuin se tekee päätöksen MMA-päätöksen liitteessä IV olevan 1 artiklan 7 kohdan nojalla.

162 Kun otetaan huomioon se, minkälaatuisen uudelleentutkinnan neuvosto tässä tilanteessa teki, ja se, että yleensä suojatoimenpide on toteutettava nopeasti, on aivan loogista ja perusteltua, että neuvosto on ottanut huomioon tiedot, joiden perusteella komissio päätti antaa asetuksen N:o 764/97.

163 Kuten tämän tuomion 73 kohdasta ilmenee, neuvostolla on laaja harkintavalta MMA-päätöksen 109 artiklan soveltamisalalla. Tässä tilanteessa on kantajan asiana näyttää, että neuvosto on tätä toimivaltaa käyttäessään tehnyt ilmeisen virheen tai käyttänyt harkintavaltaa väärin tai että neuvosto on selvästi ylittänyt harkintavaltansa rajat.

164 Alankomaiden hallitus ei ole näyttänyt, että tilanne on tällainen nyt käsiteltävänä olevassa asiassa.

165 Alankomaiden hallituksen toinen väite koskee sitä, että MMA-päätöksen liitettä IV on rikottu, koska komiteaa ei ole kuultu tässä liitteessä olevan 1 artiklan 2 kohdassa säädetyn menettelyn mukaisesti ja koska komissio on jättänyt kuulematta Alankomaiden Antilleita ja Arubaa suunnitelluista suojatoimenpiteistä, ja tältä osin on todettava, että komissio väittää, että kantaja on ainakin ensin mainitun seikan osalta esittänyt uuden perusteen, mikä ei ole sallittua enää tässä menettelyn vaiheessa.

166 Tältä osin on todettava, että yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 42 artiklan 2 kohdan mukaan asian käsittelyn kuluessa ei saa vedota uuteen perusteeseen, ellei se perustu kirjallisen käsittelyn aikana esille tulleisiin tosiseikkoihin tai oikeudellisiin seikkoihin.

167 Kumoamiskanteen osalta on todettava, että tämän säännöksen vaatimukset täyttyvät, jos kannekirjelmässä on riittävän täsmällisesti esitetty tosiseikat ja oikeudelliset perusteet, jotta yhteisöjen tuomioistuin voi tutkia kyseessä olevan yhteisön toimenpiteen laillisuuden ja vastaajalle taataan mahdollisuus tehokkaasti puolustaa oikeuksiaan.

168 Vaikka käsiteltävänä olevassa asiassa onkin totta, että kantaja esitti kannekirjelmässä vain kaksi perustetta sille, miksi MMA-päätöksen liitettä IV sen mielestä rikottiin, on kuitenkin todettava, että kantajalla oli vastauskirjelmässään oikeus kehitellä tätä kanneperustetta ja esittää kaikki tätä koskevat tarpeelliset täsmennykset; kantaja tekikin näin esittäessään väitteet, jotka koskivat komitean ja MMA:iden kuulemista kyseisessä liitteessä olevan 1 artiklan 2 kohdan mukaisesti (ks. vastaavasti asia 74/74, CNTA v. komissio, tuomio 14.5.1975, Kok. 1975, s. 533, 4 kohta; Kok. Ep. II, s. 469).

169 Kuten yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, kanneperuste, jolla laajennetaan aikaisemmin kannekirjelmässä, jolla asia on saatettu vireille, nimenomaisesti tai implisiittisesti esitettyä kanneperustetta, on otettava tutkittavaksi (asia 306/81, Verros v. parlamentti, tuomio 19.5.1983, Kok. 1983, s. 1755, 9 ja 10 kohta).

170 Lisäksi on todettava, että kannekirjelmän väitetyt puutteellisuudet eivät olleet sellaisia, että yhteisöjen tuomioistuin ei niiden takia voisi tutkia toimenpiteen laillisuutta ja että neuvosto ei voisi tehokkaasti puolustaa oikeuksiaan.

171 Edellä esitetystä seuraa, että komission vaatimus, joka koskee kuudennen kanneperusteen yhden osan tutkimatta jättämistä, on hylättävä.

172 Siitä, ovatko kantajan vastauskirjelmässään esittämät täydentävät väitteet perusteltuja, on todettava ensinnäkin, että toisin kuin kantaja väittää, komissio kuuli MMA:ita ja erityisesti Alankomaiden Antilleita ja Arubaa suunnitelluista suojatoimenpiteistä.

173 Kuten Alankomaiden hallitus itsekin totesi kannekirjelmässään, MMA:iden kanssa pidettiin yhteistyökumppanuusneuvottelut 15.4.1997.

174 Esitetyistä asiakirjoista ilmenee toiseksi, että komitea kutsuttiin 11.4.1997 järjestettävään kokoukseen 4.4.1997 päivätyllä kirjeellä.

175 Alankomaiden hallituksen mielestä tämä kokouskutsu oli kuitenkin jäsenvaltioiden kuulemisesta MMA-päätöksen liitteen IV yhteydessä vastaavan komitean työjärjestyksen 3 artiklan vastainen; tämän työjärjestyksen mukaan "puheenjohtaja toimittaa kokouskutsun, esityslistan sekä valmisteluasiakirjat komitean jäsenille — — : näihin asiakirjoihin kuuluvat muun muassa komissiolta suojatoimenpiteitä pyytäneeltä jäsenvaltiolta saadut asiakirjat". Käsiteltävänä olevassa asiassa Alankomaiden hallitukselle ei toimitettu mitään asiakirjoja.

176 Tältä osin on todettava, että komitean kuulemisen tarkoituksena on, että komissio voi esittää komitealle ne perusteet, joiden takia se katsoo, että suojatoimenpiteistä on päätettävä MMA-päätöksen 109 artiklan mukaisesti, sekä ne tosiseikat, joihin sen kanta perustuu.

177 Vaikka on totta, että komitean jäsenet eivät saaneet 11.4.1997 järjestettävää kokousta koskevan kokouskutsun yhteydessä jäljennöstä Italian hallituksen vaatimuksesta, jossa tämä vaati komissiota jatkamaan asetuksen N:o 304/97 nojalla käyttöön otettujen suojatoimenpiteiden voimassaoloaikaa, on kuitenkin todettava, että kyseessä olevan toimenpiteen voidaan katsoa olevan lainvastainen ainoastaan, jos kyseessä on olennaisten muotomääräysten rikkominen. Tältä osin on todettava, että sitä, että Alankomaiden hallitus ei saanut jäljennöstä Italian hallituksen suojatoimenpiteistä päättämistä koskevasta vaatimuksesta, ei voida pitää tällaisena rikkomisena.

178 Alankomaiden hallitus ei ole myöskään näyttänyt, että komitea olisi tällaisten asiakirjojen perusteella ollut paremmin perillä komission aikomuksista ja niiden perustana olevista tosiseikoista tai että se ei tämän takia ole voinut tehokkaasti puolustaa oikeuksiaan.

179 Onkin korostettava, että komitean kokouksessa esitettiin yhteisön riisimarkkinoiden tilaa koskevia tilastotietoja ja yksityiskohtaisia selvityksiä perusteista, joiden takia komissio aikoi ottaa suojatoimenpiteet käyttöön.

180 Kun otetaan huomioon MMA:ista peräisin olevan riisin tuontia koskevien suojatoimenpiteiden käyttöön ottamisesta aikaisemmin 8.1.1997 annettu komission asetus 21/97 (EYVL L 5, s. 24) ja neuvoston asetus N:o 304/97, voidaan lisäksi todeta, että jäsenvaltiot olivat vähän aikaisemmin osallistuneet tiiviisti samankaltaisten yhteisön riisimarkkinoita koskevien suojatoimenpiteiden valmisteluun ja että ne tunsivat näin ollen komission suunnitteleman toimenpiteen taustalla olevat syyt.

181 Alankomaiden hallituksen väitettä, jonka mukaan MMA-päätöksen liitettä IV rikottiin, koska komissio ei kuullut komiteaa MMA-päätöksen liitteessä IV olevan 1 artiklan 2 kohdassa säädetyn menettelyn mukaisesti, ei näin ollen voida hyväksyä.

182 Tästä seuraa, että myös kuudes kanneperuste on hylättävä.

Seitsemäs kanneperuste, joka koskee perustamissopimuksen 190 artiklan rikkomista

183 Kantaja väittää, että asetuksella N:o 1036/97 rikotaan perustamissopimuksen 190 artiklaa, koska sitä ei ole perusteltu riittävästi.

184 Alankomaiden hallitus väittää tältä osin, että perusteluista on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmettävä riidanalaisen toimenpiteen tehneen toimielimen päättely siten, että niille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt ja että yhteisöjen tuomioistuin voi tutkia toimenpiteen laillisuuden.

185 Alankomaiden hallitus katsoo, että seuraavia asetuksen N:o 1036/97 perustelukappaleissa esitettyjä väittämiä ei ole perusteltu: MMA:ista peräisin olevan riisin tuonti aiheuttaa erityisesti tuotujen määrien takia vakavia häiriöitä yhteisön markkinoilla ja MMA:ista peräisin olevan riisin merkittävä suosivin ehdoin toteutettu tuonti vaarantaa yhteisön ponnistukset tuotantosuunnan muuttamiseksi siten, että yhteisössä tuotettaisiin japonica-riisin sijasta indica-riisiä.

186 Neuvosto ei ole Alankomaiden hallituksen mukaan tutkinut mitenkään kehitystä markkinoilla eikä se siis ole voinut päätellä, että tämä tuonti aiheuttaa vakavia häiriöitä markkinoilla. Se ei myöskään perustellut, miksi asetusta N:o 1036/97 sovellettiin kaksi kuukautta pitempään kuin asetusta N:o 764/97. Tätä perustelujen puutteellisuutta ei voida Alankomaiden hallituksen mukaan paikata sillä, että Alankomaiden hallituksella, joka osallistui riidanalaisten suojatoimenpiteiden valmisteluun, oli käytettävissään tiedot, joiden perusteella se olisi itse voinut paikata kyseiset puutteellisuudet.

187 Tältä osin on muistettava, että perustamissopimuksen 190 artiklassa edellytetyt perustelut määräytyvät kyseisen toimenpiteen luonteen mukaan. Perusteluista on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmettävä riidanalaisen toimenpiteen tehneen toimielimen päättely siten, että niille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt ja että yhteisöjen tuomioistuin voi tutkia toimenpiteen laillisuuden (ks. yhdistetyt asiat C-63/90 ja C-67/90, Portugali ja Espanja v. neuvosto, tuomio 13.10.1992, Kok. 1992, s. I-5073, 16 kohta; Kok. Ep. XIII, s. 125; asia C-353/92, Kreikka v. neuvosto, tuomio 14.7.1994, Kok. 1994, s. I-3411, 19 kohta ja yhdistetyt asiat C-9/95, C-23/95 ja C-156/95, Belgia ja Saksa v. komissio, tuomio 4.2.1997, Kok. 1997, s. I-645, 44 kohta).

188 Perusteluissa ei kuitenkaan tarvitse esittää kaikkia asiaan liittyviä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevia yksityiskohtia, sillä tutkittaessa sitä, täyttävätkö toimenpiteen perustelut perustamissopimuksen 190 artiklassa asetetut vaatimukset, on otettava huomioon päätöksen sanamuodon lisäksi myös asiayhteys ja kaikki asiaa koskevat oikeussäännöt. Näin on varsinkin, kun jäsenvaltiot ovat osallistuneet tiiviisti riidanalaisen toimenpiteen valmisteluun ja tuntevat tämän vuoksi sen taustalla olevat syyt (ks. asia C-478/93, Alankomaat v. komissio, tuomio 17.10.1995, Kok. 1995, s. I-3081, 49 ja 50 kohta ja asia C-466/93, Atlanta Fruchthandelsgesellschaft ym. II, tuomio 9.11.1995, Kok. 1995, s. I-3799, 16 kohta).

189 Kun kyseessä on soveltamisalaltaan yleinen toimenpide, riittää, kun perusteluissa osoitetaan yhtäältä kokonaistilanne, joka johti toimen antamiseen, ja toisaalta ne yleiset tavoitteet, joihin toimella pyritään (ks. asia C-284/94, Espanja v. neuvosto, tuomio 19.11.1998, Kok. 1998, s. I-7309, 28 kohta).

190 Yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi toistuvasti todennut, että jos kanteen kohteena olevasta toimenpiteestä käy ilmi toimielimen tavoitteleman päämäärän ydin, olisi kohtuutonta vaatia, että erilaiset tekniset valinnat perustellaan erikseen (ks. mm. em. asia Atlanta Fruchthandelsgesellschaft ym. II, tuomion 16 kohta ja em. asia Espanja v. neuvosto, tuomion 30 kohta).

191 Asia on näin sitä suuremmalla syyllä silloin, kun yhteisöjen toimielimillä on paljon harkintavaltaa monitahoisen politiikan toteuttamiseksi tarpeellisten keinojen valinnassa, kuten nyt käsiteltävänä olevassa asiassa (ks. vastaavasti em. asia Espanja v. neuvosto, tuomion 33 kohta).

192 Asetus N:o 1036/97 on yleisesti sovellettava toimenpide, joka kuuluu yhteisön toimielinten antamiin asetuksiin, joilla on tarkoitus täytäntöönpanna seuraavia kahta monitahoista politiikkaa ja yhteensovittaa niitä: riisialan yhteinen maatalouspolitiikka ja MMA:iden assosiointijärjestelyä koskeva talouspolitiikka.

193 Asiakirja-aineistosta ilmenee, että ennen kuin komissio toteutti asetuksella N:o 764/97 suojatoimenpiteitä, komissio, jäsenvaltiot ja MMA:t olivat yhteydessä toisiinsa ja pitivät kokouksia.

194 Neuvosto toteaa asetuksen N:o 1036/97 perustelukappaleissa ensinnäkin, missä tilanteessa se katsoi, että erityisesti MMA:ista peräisin olevan yhteisöön tuodun riisin määrä uhkasi aiheuttaa häiriöitä yhteisön riisimarkkinoilla. Neuvosto viittasi seitsemännessä ja kahdeksannessa perustelukappaleessa erityisesti yhteisön markkinoiden haavoittuvuuteen, kun on saatu tavanomainen indica-riisin sato viimeisen kahden kuivuuden koetteleman vuoden jälkeen ja kun indica-riisin tuotanto yhteisössä on riittämätöntä.

195 Toisaalta neuvosto on selittänyt, että MMA:ista peräisin olevan halvan riisin merkittävä tuonti suosivin ehdoin oli omiaan vaarantamaan yhteisön ponnistukset tuotantosuunnan muuttamiseksi siten, että yhteisössä tuotettaisiin japo-

nica-riisin sijasta indica-riisiä, ja että MMA:ista peräisin olevan riisin yhteisöön tuodut määrät saattoivat jatkuvasti kasvaa, kun otetaan huomioon tuotantoalueiden kapasiteetti.

196 Näissä perusteluissa on selkeä kuvaus tosiasiallisesta tilanteesta ja tavoitelluista päämääristä, ja käsiteltävänä olevan asian olosuhteet huomioon ottaen perusteluja on pidettävä riittävinä, jotta Alankomaiden hallitus voi tutkia päätöksen sisällön ja tarpeen vaatiessa todeta, onko tarkoituksenmukaista kyseenalaistaa näin perustellun päätöksen laillisuus.

197 Tästä seuraa, että seitsemäs kanneperuste on hylättävä perusteettomana.

198 Alankomaiden kuningaskunnan kanne on siis hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

199 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska neuvosto on vaatinut oikeudenkäyntikulujen korvaamista ja Alankomaiden kuningaskunta on hävinnyt asian, viimeksi mainittu on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Työjärjestyksen 69 artiklan 4 kohdan mukaan Espanjan kuningaskunta, Ranskan tasavalta, Italian tasavalta ja komissio vastaavat väliintulijoina omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Kanne jätetään tutkimatta.**

2) **Alankomaiden kuningaskunta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

3) **Espanjan kuningaskunta, Ranskan tasavalta, Italian tasavalta ja Euroopan yhteisöjen komissio vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.**

Rodríguez Iglesias	Jann	Macken
Gulmann	Edward	La Pergola
Puissochet	Sevón	Wathelet
Schintgen		Skouris

Julistettiin Luxemburgissa 22 päivänä marraskuuta 2001.

R. Grass — kirjaaja

G. C. Rodríguez Iglesias — presidentti